

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Редько Валерій Григорович

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Процес формування високоякісного спеціаліста є безперервним і тривалим періодом і складається з різноманітних видів діяльності. На наш погляд, провідне місце у цьому процесі має належати формуванню у вчителя готовності до професійної діяльності. Сучасному вчителю іноземної мови повинні бути притаманні такі професійні знання:

- основних положень загальнодержавної політики у галузі шкільної освіти, у тому числі з навчання іноземних мов;

- системи мови та основних лінгвістичних і лінгводидактичних категорій, механізмів мовлення, а також історії, культури, сучасних проблем країни, мова якої вивчається, – усім тим, що охоплює поняття міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність, основними структурними компонентами якої є: а) мовна (лінгвістична), б) мовленнєва, в) соціокультурна та г) навчально-стратегічна компетентності;

- основних закономірностей процесу навчання іноземної мови, а також змісту і особливостей усіх компонентів цього процесу: цілей, методів, форм засобів тощо;

- психологічних особливостей школяра, сфер його інтересів і схильностей, закономірностей оволодіння іноземною мовою в умовах сучасної школи, у тому числі різноманітних умов, які існують на сьогодні, для навчання іншомовного спілкування відповідно до компетентісної парадигми;

- змісту програми з навчання іноземних мов та інших директивних документів, цілей і особливостей концептуальних засад змісту навчання іноземних мов на певному історичному етапі розвитку суспільства;

- основних положень дидактико-методичної концепції, на засадах якої сконструйовано зміст підручника, що використовується у практиці власної педагогічної діяльності;

- основних вимог, які визначає суспільство до особистості сучасного вчителя, у тому числі рівня його професійної майстерності.

Професійно важливими вміннями сучасного вчителя іноземної мови є ті, що дають йому змогу педагогічно, психологічно і методично доцільно організовувати свою діяльність, спрямовану на формування в учнів ключових та міжкультурної іншомовної комунікативної як предметної компетентностей як

важливого феномена сучасної шкільної освіти. Ці уміння можна диференціювати на чотири групи:

- уміння пізнавати вікові особливості та потенційні можливості учня, враховувати їх у процесі навчання і співвідносити з умовами, в яких відбувається оволодіння іноземною мовою;

- уміння, пов'язані з плануванням мовленнєвого спілкування у навчальних умовах, що передбачає здатність учителя доцільно та раціонально використовувати на уроці не тільки підручник як основний засіб навчання, але й інші засоби, які сприяють ефективній організації навчального іншомовного спілкування, активно впроваджувати творчі, інтерактивні форми діяльності, що активізують процес навчання, зокрема мовленнєві ситуації, котрі в навчальних умовах адаптують учнів до реальних умов спілкування, у тому числі й у межах змісту ключових і предметної компетентностей відповідно до вимог навчальної програми;

- уміння виконувати обсяг запланованої роботи, чому сприяє не тільки раціонально розподілений час уроку, але й створений учителем відповідний психологічний клімат, який дозволяє учням розкривати свої індивідуальні можливості, розвивати власну емоційну сферу, творчість, когнітивні здібності, уміння соціально взаємодіяти з іншими у процесі навчання, бути гнучким у своїй діяльності, уміти варіювати змістом уроку через непередбачені причини;

- уміння критично оцінювати й аналізувати результати власної педагогічної діяльності, коригувати її, робити відповідні висновки та знаходити шляхи і способи її удосконалення.

Важливим чинником, який сприяє ефективності навчання іноземної мови, є уміння вчителя моделювати навчальний процес відповідно до сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки та практики, уміти гнучко адаптувати його до наявних умов навчання. Система може бути успішно реалізована, якщо вона якнайповніше відповідає цим умовам. У цій ситуації дуже важливо, щоб учитель умів адекватно співвідносити форми та способи діяльності, передбачені змістом системи, з концептуальною позицією авторів підручників, які він використовує як основні засоби навчання і механізми реалізації цієї системи. А це ще раз підтверджує тезу про важливість і необхідність учителю володіти високим рівнем професійної майстерності (а недосвідченому вчителю намагатись якомога швидше його досягти), щоб його педагогічна діяльність була різнобічно ефективною.

Сучасний учитель іноземної мови повинен володіти інформацією, що розкриває концептуальні засади, які впливають на його педагогічну діяльність. Насамперед вона стосується особливостей змісту компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов.

Зміст компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов передбачає формування в учнів ключових і міжкультурної іншомовної комунікативної як предметної з її структурними компонентами компетентностей. Їх формування засобами іноземної мови не є одноразовим видом діяльності у кожному класі. Робота в цій сфері зумовлюється тематикою спілкування, визначеною навчальною програмою. Серед ключових компетентностей є такі, формування

яких відбувається постійно, у різних обсягах упродовж усього процесу навчання іноземної мови у закладах загальної середньої освіти. А є компетентності, вибіркоче формування яких можливе лише у межах окремих тем спілкування у певних класах. Окрім того, формування деяких ключових компетентностей може здійснюватись інтегровано у межах кількох тем на різних етапах навчання. А це означає, що навчальна діяльність у певному класі, спрямована на формування деяких ключових компетентностей, може не відбуватись.

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземної мови доцільно розглядати не тільки як процес формування ключових компетентностей, але й також міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності як предметної з усіма її компонентами (мовною, мовленнєвою, соціокультурною, загальнонавчальною). А відтак, цей феномен варто трактувати в таких аспектах:

1) міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність учнів – це сукупність набутих учнями знань, умінь, навичок, способів діяльності, ставлень, мотивів, необхідних для усвідомленого виконання комунікативних дій, спрямованих на оволодіння іншомовним спілкуванням у межах вимог навчальної програми для кожного класу;

2) міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність – це інтегрована характеристика особистості школяра, яка передбачає оволодіння досвідом іншомовного спілкування в усній та письмовій формах у межах програмових вимог і засвоєння культурних цінностей народу, мова якого вивчається, що здійснюється у формі діалогу культур;

3) формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності – це діяльність, яку має організовувати вчитель у межах таких структурних компонентів: – *мотиваційного* (ставлення учнів до навчання й усвідомлення соціальної потреби в оволодінні іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування, ціннісні орієнтації); – *когнітивного* (знання, уміння, навички, досвід іншомовної комунікативної діяльності); – *діяльнісного* (способи і форми виконання навчальних дій, спрямованих на усвідомлене оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю); – *контрольно-оцінного* (самооцінювання і самоконтроль рівня власних навчальних досягнень); – *рефлексивного* (самоаналіз, самооцінка, самокорекція процесу і результатів навчання).

Список літератури

1. Редько В. Г. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи : метод. посіб. для вчителів ін. мов. Київ : Генеза, 2007. 136 с.
2. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Council of Europe. Language Policy Unit, Strasbourg. 2011. 273 p.